

השפעת הבקר האמריקני על התפתחות העדר בשדה אליהו

הקדמה

מצב העדר לפני כואן של העגלות האמרי-

קניות

העדר שלנו מנה: 21 פרות, 13 מבכירות, ו-25 עגלות. דרגת הטיפוח היתה שווה לזו של משקי עמק הירדן ועמק יזרעאל. אחרי כשלון מוחלט של השלב הראשון בכינון העדר, נקנו רוב הבהמות במשקי הסביבה, בגדרה ובבאר טוביה. אמנם המבנים לא התאימו להחזקת עדר משובח ו"הקדחות" למיניהן ומחלות אחרות הפילו חללים. אולם הודות להזנה הטובה ולטיי פול אינדיבידואלי הגענו לתנובה ממוצעת של 4000 ליטר.

הסתגלות והתאקלמות

רכשנו 18 עגלות אמריקניות בשני שלבים. המר"מ לרכישה זו הצטמצם בשיחת טלפון שלי עם הגזבר שלנו מחיפה; הוא שאלני אם אני מעוניין בעגלות מאמריקה הוסיף שעלי לבוא מחר לתחנת ההסגר בחיפה ולקחת אותן. אופיינית היתה פעולה זו לפעולות אימפולסיביות שהן בבחינת "נעשה ונשמע". מי שראה את העגלות ברדתן מהמכונות לחצר האורחה הישנה, נזכר בפרות פרעה מלך מצרים. והן "רעות תאר מאד ורקות בשר"; ולא ראינו "כהנה בכל עמק בית שאן לרע" אבל במשך הזמן התפתחו העגלות והיו לפרות יפות מראה ובריאות בשר, שלא ביישו את הגזע ההולסטיין-פריזי המהולל. למרות שקבלנו את העגלות בחלקן בסוף החורף ובחלקן בהתחלת הקיץ לא נתקלנו בקשיי התיאקלמות מיוחדים. בהשגחת מדור הבקר הממ"ש שלי ערכנו מדידות חום של העגלות האמריקניות תוך השוואה ל-10 עגלות מקומיות בנות גילן. החום נמדד כל יום בשעות הצהריים החמות. התברר, שטמפרטורת הגוף של העגלות הזרות היתה נמוכה במקצת מזו של המקומיות. הבאנו כאמור, 18 עגלות בס"ה; 4 מהן יצאו עד להמ"ש ראשונה, סיבות היציאה היו: 1 — אי התעברות, 1 — מחמת זריקת חיסון, 1 — מקדחת תיילריה בתקופת הזמן שבין שתי זריקות חיסון.

פיתוח ענף חקלאי אפשר להשוות לבניית צית: יציקת יסוד, הקמת קירות, הנחת לבנה על לבנה וכד'. כל כברת דרך חדשה בהתפתחות קשורה בעבודת נמלים חרוצה. לימוד מתמיד מתוך נסיון והפיכתו למעשים. לעיתים רחוקות אנו עדים לכך שפעולה מיוחדת מהפכנית, מעין "קפיצת-דרך" מקדמת או מזרזת את התפתחות הענף. רבים הם הגורמים שהשפיעו השפעה מכרעת על ענף הבקר בארץ ב-10 השנים האחרונות: הקמת מבנים חדשים, הזנה עשירה, שימוש נרחב בפרים בדוקים, סלקציה קיצונית, חיסון נגד מחלות מדבקות וכד'. הודות לכל אלה הגענו לדרגתו המקצועית הגבוהה של הענף ובכל הורדמות של ציון הישגים מצביעים על הגורמים האלה. אבל כמעט נשכחה אותה פעולה נועזת שהיתה בבחינת "קפיצת-דרך" שיצרה יסוד לעדרי הבקר המפוארים בנגב, ששיקמה את העדרים הנפגעים במלחמת השיחור. רכישת הבקר האמריקני לפני כ-10 שנים היוותה מפנה והרחיבה את בסיס הברור.

שהואיל וידועה לנו האחריות שנטלנו על עצמנו בבניית אחד המכונים הראשונים מסוג "שדרת דג" בארץ, אחריות כלפי משקנו וכלפי כלל קהל הבוקרים בארץ, נעשה הכל למען שנסיונו יוכיח תר בהצלחה. נשתדל בהקדם האפשרי להעמיד לרשותו של כל מעוניין את סיכומי ההשקעה בתנאים שלנו. כמו כן נהיה מוכנים מדי פעם לפרסם את הספקי העבודה שלנו במכון החדש.

עד אז, עד אשר יתקבלו הסיכומים המוסמכים מעין הנציב, מהעוגן ואולי מעוד משק או שניים, אנא, כותבי המאמרים, תתאפקו ותכתבו בינתיים מאמרים על נושאים אחרים. הניחו לו למכון "שדרת הדג", וצפו אתנו יחד להצלחת נסיון רב חשיבות זה לקידום העבודה בענף הבקר בארץ.

מאיר שלמון

העוגן, יולי 1959

בה שלהן היו נורמליות. בולטת בטבלה 1 גם העובדה שבשנת 1958 נשארה להשוואה עם הפרות האמריקניות רק פרה מקומית אחת.

טבלה 1.

התנובות של האמריקאניות והמקומיות בשנים 1952—1958

השנה	הפרות האמריקאניות			הפרות המקומיות		
	שם	חלב ק"ג	% ממו	שם	חלב ק"ג	% ממו
1951—52	9	3520	—	10	3500	—
1952—53	10	4828	3.27	9	4170	3.67
1953—54	8	5140	3.20	6	5010	3.39
1954—55	9	5700	3.32	5	5130	3.28
1955—56	7	5880	3.40	3	5950	3.36
1956—57	5	6800	2.97	2	5840	3.26
1957—58	4	6230	2.91	1	6458	2.87

טבלה 2.

תנובות מבכירות, בנות לאמריקאניות ובנות למקומיות, צאצאי אותם הפרים.

מבכירות בנות האמריקאניות					מבכירות, בנות פרות מקומיות				
שם	שם	חלב ק"ג	שומן ק"ג	ימי חליבה	שם	שם	חלב ק"ג	שומן ק"ג	ימי חליבה
יצובה	נאור	3614	126	278	עלזה	נאור	3458	131	264
טליה	נאור	3933	121	342	ארנונה	נאור	4509	171	311
אילנה	נאור	5002	182	296	דיאנה	נאור	3490	119	277
קטי	נאור	4500	149	300	צוציקה	נאור	4704	154	294
טיונה	ציון	4666	153	305	קוליה	נאור	3277	126	285
נדרניה	ירדני	4675	151	275	ברמודה	ששון	4140	181	300
אצילה	ששון	4867	171	275	מחלה	ירדני	4950	165	275
ארטיק	דנדי	6609	182	313	דקלה	דנדי	4959	178	297
אלברטה	דנדי	6840	220	351	נועה	דנדי	7024	220	315
קטורה	דנדי	6348	202	313	כפרית	דנדי	5683	182	314
אשמורת	דנדי	5754	172	299	עכסה	דנדי	4928	168	320
					חנוכה	דנדי	6858	208	323
					ארמינה	דנדי	4565	169	306

קים כל השנים פרי עזר. בסוף 1952 הצטרפנו לאגודת ההזרעה והשפעת הפרים המובחרים לא ניכרת אלא החל משנת 1955. שני פרי עזר בני פרות הולנדיות מוכרות כאמהות לגידול עגלים.

ר1 — מחמת חבלה גופנית. המליטו איפוא 14 מבכירות. ביניהן היו שתיים שהורבעו באמריקה בגיל רך ועל הריון נודע לנו מאוחר מדי. החזקנו אותן כשנתיים, אבל לא שבענו נחת מהן.

כושר חתונה של הפרות האמריקאניות

לפני המלטתן הראשונה של המבכירות האמריקניות חלה העדר בצורה קשה בקדחת "שלוש הימים" ואחרי כן במשך שנתיים סבל ממחלת "איקס" המפורסמת. מובן שתקופת החלב הראשונה לא ניתנת להשוואה ולביקורת בגלל התלאות שעברו על הבהמות. בטבלה 1 הובאו רק התקופות "הנורמליות" פחות או יותר. בשנה הראשונה היו בהמות שנחלבו כשתי עונות בגלל אי התעברות אחרי המחלה. בהמות אלה הוצאו מהרשימה אבל הן מופיעות שוב בהמלטה שלישית או רביעית, כשתקופות החלי-

בטבלה 2 צוינו המבכירות בנות האמריקאניות והמבכירות בנות המקומיות. שתי הקבוצות הן בנות אותם הפרים, וגיל ההמלטה הוא שווה בערך, בשתי הקבוצות. יש לציין שאנחנו מחזיר-

קשה, אולם בין המקומיות נפסלו לא מעט בגלל הסתגלותן הקשה לחליבה מיכאנית. כיום נוכל לסכם מהו מספר הצאצאים מהייבוא האמריקאי שקיימים בעדרנו.

בנות	נכדות	נינות
28	34	6
17	8	—
8	6	—
3	20	6

בס"ה צאצאים
המליטו עד עתה
במשך השנים
מס' החולבות היום
עגלות ומבכירות
היום

סיכום

תנובת החלב הממוצעת בעדר הפרות של שדה אליהו הסתכמה בשנה האחרונה בלמעלה מ־5800 ק"ג. אין ספק ש־18 העגלות העלובות חלקן לא מבוטל בהישג זה. יש להניח שאין אנו המשק היחיד שבו השפיעו האמריקאניות השפעה כה חיובית. אמנם גם מבין הבהמות המקומיות יש רבות שלא נופלות מאחיותיהן האמריקאניות, ואין לזלזל בכושר התורשתי הרב הצפון באחד דות מהן.

הבאת 15000 בהמות מעבר לים היתה פעולה נועזת, כי אין דוגמא ל„גדידת בהמות“ בממדים כאלה. אמנם היו כשלונות ואכזבות וגשמעו גם קולות של פקפוקים והתנגדות לפעולה זו. הרבה עמל הושקע בריכוז הבהמות והעברתן לחופנו. ברוכים היוזמים שזכו להצלחה במפעלם.

רחים פלך

שדה אליהו, סוף יולי 1959.

התבלטו כפרים מכשילים. בנות פרים אלו הניבו פחות חלב מאשר אמותיהן האמריקאניות. לכי אורה מתקבל הרושם כאילו טושטש היתרון של הפרה האמריקאנית כבר בדור הראשון. אולם מתקבל על הדעת שזוהי תוצאה של פסילה חרי־פה יותר באמהות המקומיות לעומת הפסילה המתונה באמריקאניות.

מענין להתעכב גם על יציאת האמריקאניות מהעדר תוך השוואה ליציאת המקומיות ולהלן הפרטים:

מ־14 מבכירות אמריקאניות שהמליטו בשנת 51/52 נשארו עד יולי 1959 4 פרות.

מ־12 מבכירות מקומיות שהמליטו בשנת 51/52 — נשארה עד יולי 1959 פרה אחת.

מ־13 מבכירות מקומיות שהמליטו בשנת 53/54 נשארו עד יולי 1959 2 פרות.

מ־13 מבכירות מקומיות שהמליטו בשנת 53/54 נשארו עד יולי 1959 3 פרות.

מ־17 מבכירות מקומיות שהמליטו בשנת 54/55 נשארו עד יולי 1959 4 פרות.

בסכמנו את תוצאות היציאה מתברר שמתוך 38 מבכירות שהמליטו בתקופה שבין 1951—1954 נשארו 6 פרות ומ־14 מבכירות אמריקאניות שהמליטו ב־52/1951 נשארו 4. ההשוואה בטבלה זו מאשרת את המסקנה שהפרות האמריקאניות האריכו ימים יותר מאשר אחיותיהן המקומיות ומוכיח את כושר העמידות שלהן בפני קשיי האקלים. אחד הגורמים החשובים בבירור הבה־מות היה כושר היחלבות במכונה. בין הפרות האמריקאניות היתה רק בהמה אחת שנחלבה

הסובסידיות לחקלאות באנגליה

לפי האומדן האחרון יסתכמו הסובסידיות בשנת 1958/59 ב־239.5 מיליון ל"ש (כמיליארד ורבע ל"ש). הפירוט לפי ענפי החקלאות השונים הוא דלהלן: 1.1 מיליון ל"ש להקמת מיכלי תחמיץ; 3.8 מיליון ל"ש בצורת מענקים לשיכלולים ומפעלי השבחה במשקים; 19.7 מיליון ל"ש לייצור חיטה ושיפון; 23.1 מיליון ל"ש לייצור שעורה; 9.8 מיליון ל"ש לייצור שיבולת שועל וגרגרים אחרים; 33.8 מיליון ל"ש לייצור ביצים; 12.5 מיליון ל"ש לענף הבקר; 11.7 מיליון ל"ש לצאן; 21.1 מיליון ל"ש לענף החזירים; 10.1 מיליון ל"ש לייצור חלב (התמיכה לחלב בתי־הספר ולמוסדות עזרה סוציאלית לא בכלל זה); 6.4 מיליון ל"ש לייצור צמר כבשים; 6.9 מיליון ל"ש לתפוח־אדמה.